I чужому научайтесь,
I свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
— Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 10-го ЛИСТОПАДА 1964 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THUESDAY, NOVEMBER 10, 1964 No. 210. VOL. LXXI.

ВСЕЛЕНСЬКИЙ СОБОР МАТИМЕ ЩЕ ЧЕТВЕРТУ СЕСІЮ

Рим. — Вселенський Собор мас закінчити свою третю сесію 21 цього місяця. Однак, не зважаючи на скорочення його первісного денного порядку та на спрощення процедури нарад, залишилось ще 11 важливих проблем, що їх намічено ще в 1962 році, і тому відбудеться ще четверта сесія Собору в 1965-му році. Готовими або майже готовими є два декрети: „Про Церкву" і „Про Вселенність". У першому з них ствердженo відповідальність за долю Церкви не тільки Папи, як Христового Намісника, але й єпископів, як призначених Христом проповідників Його слова. Послідовно, проголошено систему колективного управління Церквою і колективної відповідальности. У декреті „Про Вселенність" спрецизовано відношення Католицької Церкви до інших Християнських Церков і не - християнських віровизнань. Між тими постановами все ще не устійнено остаточно тексту щодо звільнення жидів від вини за мученицьку смерть Христа. За найповажніші причини, чому наради Собору йдуть таким повільним темпом, вважається 1) поважний підхід круга 2.500 учасників Собору до своїх завдань і нехіть поспішно ладнати всі справи і 2) перманентний конфлікт між поступовою більшістю Собору та консервативною меншістю, яка проте опановує так звану Координаційну Комісію і Курію, з якої виходять первісні тексти декретів. У кількох справах — як щодо колективного управління Церквою, відношення до Східніх Церков та місійної праці Церкви — пленум Собору висловився негативно до текстів, що їх його скоригувала Координаційна Комісія чи прямо під'явила під дебати Курія. Таким чином виявилося, що поступові члени Собору, між ними деякі дуже впливові і популярні кардинали, не мають такого довір'я до консервативних владик, які засідають в Координаційній Комісії, щоб обмежитись тільки до голосування над принципами та залишати остаточну редакцію названій Комісії. Тому всі голосування відбуваються двічі і перед кожним голосуванням відбуваються дебати. Нова четверта з черги сесія Собору, має бути склікана літом 1965 або восени 1966 року. Папа Павло VI спершу хотів закінчити Вселенський Собор на його теперішній третій сесії, але згодом пішов за порадою поступових владик і признав потребу ще одної сесії Собору.

Президент Джансон не плянує виїжджати за кордон перед інавгурацією

Остін, Тексас. — Мелком Кілдафф, пресовий секретар Білого Дому, заявив, що президент Джансон хоче конферувати із провідними політиками в Европі, але він не плянує жадної подорожі за кордон. Президент плянує бути на своїй фармі в Тексасі принаймні ще один тиждень, де він не тільки відпочиває, але і працює щоденно, приймаючи звіти та відбираючи телефони. 12 і 13 листопада Президент прийматиме на своїй фармі мексиканського президента Густава Діяза Ордаза. Журналісти запитували пресового секретаря, чи Президент або віце - президент Г. Гомфрі плянують виїжджати до Европи. Пресовий секретар Кілдафф заперечив це, кажучи, що над цією справою навіть не дискутовано. Президент просив секретаря скарбу Дагласа Діллона, щоб залишився на своєму пості, поки не сформується новий уряд. Крім Діллона мали відійти з уряду ще голова Ради Економічних Дорадників д-р Волтер Геллер і підсекретар скарбу в справах валюти — Роберт В. Руза. Батько секретаря скарбу Діллона є недужий, і тому син мав би обняти провід інвестиційного банку, заснованого старшим Діллоном.

Гомфрі проєктує скоротити час виборчої кампанії

Ст. Джан, Дівочі Острови. — Віце-президент елект. Губерт Г. Гомфрі виїхав із своєю родиною та з своїми співробітниками і гістьми на американський острів в Дівочих Островах, де перебуватиме два тижні. Гомфрі зарекордував свою промову в ЗДА, і її передавало радіо в неділю 8-го листопада. Він заявив, що треба конче щось зробити в цьому напрямку, щоб скоротити виборчу кампанію під час президентських виборів. На думку Гомфрі виборці вже на 2 тижні перед виборами знали кого вони будуть голосувати. Тому обидві партії повинні нарадитися над тим, щоб скоротити виборчу кампанію принаймні на два тижні. Це можна зробити тим способом, що номінаційні конвенції відбуватимуться ще в липні чи може в серпні, тільки вересні. Під час довгої виборчої кампанії кандидати на президентські мусять часто повторяти свої погляди у промовах, а це спричиняє нудьгу серед виборців, які вже знають виборчі плятформи з телевізійних і радіових виступів. Політики повинні піти з розвитком технології, яка дозволяє на телевізії й радіо промовити до десятків мільйонів виборців, літаки вможливлюють кандидатам прилітати зі стейту до стейту та виголошувати протягом дня по кілька промов. Довга виборча кампанія спричинює те, що виборці забувають ті аргументи, які вони почули від кандидата в серпні або на початку вересня. Також і сенатор Беррі Голдвотер, республіканський кандидат висловився проти задовгої виборчої кампанії. Конгресмен Вілліям Е. Міллер, республіканський кандидат на віце-президента є проти того, щоб виборча намінація тривала три місяці, бо її можна здійснити впродовж трьох тижнів.

В АМЕРИЦІ

● **Цього року передбачали**, що число виборців становитиме від 71-го до 72-ох мільйонів, а в дійсності у вівторок голосували 68, 795,258 виборців, з чого президент Джансон дістав 42,187,772, а сенатор Голдвотер — 26,607,486. Ці числа ще не є повні. Для порівняння подасться, що в 1960-ому році число виборців становило 68,838,797. В 1960 число управнених віком виборців виносило 109,009,000, а цього року їх могло б бути, коли б всі зареєструвалися — 113,931,000. Число електорських голосів для Джансона виносить 486 а для Голдвотера — 52.

● **20 років тому** з катедральної бібліотеки в Сараґоссі в Еспанії вкрадено 8 старих дорогоцінних грецьких манускриптів, і ніхто не знав, що з ними сталося. Тепер виявилося, що ці манускрипти є в бібліотеці Єйльського університету в Ню Гейвені, в Коннектикаті. Університет купив ці манускрипти в добрій вірі від американського посередника. Представник університету відмовився виявити прізвище цього посередника.

● **Нюйоркські демократи**, захочені виборчою перемогою Роберта Ф. Кеннеді, вже тепер заявили, що в 1966-му році посадник Роберт Ваґнер кандидуватиме на становище губернатора, яке тепер займає республіканець Нелсон А. Рокефеллер.

ЗДА 17-го листопада випускають „Марінера — 4" для дослідів Марса

Кейп Кеннеді, Флорида. — Крайова Аеронавтична і Космічна Адміністрація плянує 17-го листопада випустити в напрямі планети Марс дослідчу ракету „Марінер - 4", щоб досліджувати цю планету, бо випущений в четвер 5-го листопада „Марінер - 3" десь пропав в космічних просторах, і з ним не можна було нав'язати жадного контакту, бо його сигнали слабшали, і вкінці замовкли, коли ракета зробила була вже 76,000 миль, і була над Півден. Африкою. Сподіваються, що „Марінер-3" долетить до половини віддалі до Марса, і після того буде кружляти довкола Сонця в своїй власній орбіті. Сподіваються, що до 17-го листопада вдасться пізнати причину невдачі з „Марінером-3". На початку грудня ц. р. Марс буде в такій віддалі від Землі, що легше до нього висилати ракети. Пізніше треба буде чекати аж два роки, щоб знову настала така догідна констеляція між Марсом і Землею.

ЗДА перестерігають Францію, щоб не вела неприхильної їм політики

Штрасбург. — Конгресмен Вейн Гайс з Огайо, член Комісії для закордонних справ, виголосив в п'ятницю 6 листопада ц. р. на 17-членній Раді Европейської Дорадчої Асамблеї півгодинну промову в якій виразно перестеріг Францію — хоч і не називав її імени, — щоб своїми антиамериканськими виступами не провокувала повороту Америки до політики ізоляціонізму. Водночас названий конгресмен натаврував виразно становище Франції, яка солідаризується з Совєтами і не платить нічого на мирові місії Об'єднаних Націй, схвалені Генеральними Асамблеями. Американський Уряд вже після виборів потвердив своє попереднє становище, що буде принципово вимагати, щоб згідно з 19 параграфом чартеру ОН були позбавлені права голосу ті членські держави ОН, які завинили більше грошей до каси ОН, як дворічні їх членські внески. Водночас Уряд заявив, що коли інші держави стоять на становищі, що їм вільно платити тільки на ті дії Об'єднаних Націй, які їм подобаються, то й ЗДА примінять дальші вплати до каси ОН без застережень. Конгресмен Гайс натаврував теж ті европейські невтральні країни, які, базують своє державну безпеку на існуванні збройної сили ЗДА, але не приступають до Атлантійського Союзу. Промова конгресмена Гайса була узгіднена з Державним Департаментом і Білим Домом, тому мас значення півофіційної деклярації.

Й. Лисогір промовляв на імпрезі в честь Невідомого Політичного В'язня

Ню Йорк. — В суботу, 7-го листопада 1964, тут у приміщеннях Карнеґі Ендавмент для міжнародного миру відбулася врочистість з нагоди Дня Невідомого Політичного В'язня, що його кожного року влаштовує Вільна Міжнародна Федерація б. Політичних В'язнів. Імпрезу відкрив голова Федерації проф. Братіслав Бусек, а головним промовцем був п. Йосип Лисогір, головний предсідник У. Н. Союзу та екзекутивний віце-президент УККомітету. У програмі святкувань сказано, що п. Лисогір був старшиною того відділу 11-ої панцерної дивізії Третьої Армії -ЗДА, який під час другої світової війни визволив концентраційний табір у Мавтгавзен. Стан цього націстичного табору смерти в день його визволення й був темою доповіді п. Лисогора. Другим доповідачем був генерал - майор Беля Б. Кіраллі, командант Угорської Національної Гвардії під час повстання в Будапешті в 1956 році. В імпрезі взяло участь понад 100 бувших політичних в'язнів.

● **Королева Єлисавета II** призначила 14 нових „лицарів „Ордену купелі", четвертого в ієрархічній черзі британських орденів, з яких найвищим є „Орден підв'язки".

НТШ відзначило 70-річчя проф. Євгена Онацького окремою науковою конференцією

Ню Йорк. — Минулої суботи, дня 7 листопада 1964 року Філологічна Секція НТШ улаштувала окрему наукову конференцію, присвячену відзначенню 70-річчя свого дійсного члена, визначного наукового, громадського і політичного діяча, проф. Євгена Онацького, що перебуває тепер у Буенос Айресі, в Арґентині. Конференцію відкрив та нею проводив директор Філологічної Секції, проф. д-р Василь Лев. Доповідь про наукову і літературну діяльність виголосив проф. д-р Григор Лужницький. Про діяльність проф. Онацького на терені Арґентини говорив мистець В. Ласовський, що перед кількома роками переїхав сюди з Арґентини. На конференцію ювілят переслав декілька своїх останніх розвідок, з яких одну, а саме: „Сіль в українській обрядовості" відчитав інж. Роман Кобринський. На закінчення проф. д-р Смаль-Стоцький Роман звернув увагу на ту велику ролю, що її відіграв проф. Євген Онацький в нашому політичному житті, зокрема в дипломатичній місії УНР в Італії, яку він вів довгі роки. Конференція відбулася в Українському Інституті Америки в Ню Йорку.

У Ню Йорку відкрито виставку образів Михайла Осінчука

Ню Йорк. — В неділю 8-го листопада відкрито в залі Літературно - мистецького Клюбу в Ню Йорку мистецьку виставку професора Михайла Осінчука, яку він сам назвав: „Сучасна українська ікона". Виставку відкрив голова Об'єднання мистців українців в Америці проф. Петро Андрусів з Філядельфії, який підкреслив вартість творчости Михайла Осінчука для історії українського мистецтва, як того першого і найстаршого віком західньо - українського мистця з фаховою академічною освітою, який вірно й послідовно пленав український традиціоналізм. Часто звинувачуваний візантинізмом — він „усучаснив" його, застосувавши техніку і духа візантійської іконографії також до історичної і побутової тематики. Михайло Осінчук свою першою ікону прикрасив Преображенську церкву у Львові у 1923 році. Проф. Дам'ян Горняткевич привітав професора Осінчука, що його знав з часів студій в Краківській академії мистецтва і та тамошньому Ягайлонському університеті. Наприкінці сам 74-літній професор М. Осінчук у короткому теплому слові дякував дуже численним приявним за їх участь та поручав приявній поважній групі молодих мистців, ще студентів, щоб вони не цуралися рідного мистецтва і прикметних йому рис. Виставка охоплює 40 експонатів, — всі вони мальовані темперою. Найбільше уваги притягає великий триптих „Ярослав Осьмомисл" та „Бабуня пряде". Поруч із церковними та історичними образами — є там низка портретів.

Совєти, ствердивши харчову кризу, підтримують присадибні господарства

Москва. — Леонід Брежнєв ствердив у своїй великій програмовій промові в минулу п'ятницю 6 листопада ц. р. на зібранні на Кремлі, що совєтське сільське господарство далі переживає поважну кризу. „Хліборобська продукція все ще не задоволяє щораз більших вимог нашого суспільства" — заявив він. У зв'язку з цим він заявив далі: „було б помилкою недоцінювати вартости приватних наділок, що їх управляють колгоспні хлібороби, фабричні робітники і службовики, щоб задовольнити власні потреби. Неоправдані обмеження, заведено в цій ділянці в останніх роках всупереч фактів, що економічні умовини ще не дозріли для такого кроку. Ці обмеження тепер скасовано". Водночас Брежнєв заповів збільшення продукції штучних добрив для колгоспів і радгоспів та приділення більшої уваги машиновому промислові на господарські цілі (трактори і т. п.) та ужитковому промислові. Коментатори звертають у зв'язку з тією заявою Брежнєва увагу, що хоч присадибні господарства становлять в СССР тільки 3 відс. управлених земель, проте вони дають коло 33 відс. всієї сільськогосподарської продукції. Таким чином Брежнєв знову ствердив банкрутство комуністичного експерименту з перетворенням хліборобів у невольників державного апарату.

Касують хрущовські обмеження в Україні

Пресова Агенція ЮПІ повідомила 6 листопада з Москви, що „нові совєтські лідери відкинули розпорядження Хрущова, яким він обмежував присадибні ділянки для українських селян", де вони вирощували ярину. У „Правді" надруковано статтю першого секретаря ЦК комуністичної партії УССР Петра Шелеста, в якій сказано, що відтепер колгоспники зможуть мати більше ніж одну корову та більші присадибні ділянки, і розвивати тваринництво. Шелест твердить, що така постанова була винесена ЦК КП України кілька днів тому. Хрущов, який, до речі, висунув Шелеста на провідне становище, заборонив збільшування присадибної ділянки кілька років тому. Агенція ЮПІ повідомляє, що таке „українське рішення прийшло після кремлівського документу, в якому критикується Хрущова". Західні спостерігачі вважають, що й інші совєтські республіки тепер підуть за „українським прикладом".

В Ню Йорку вшановано пам'ять полковника Андрія Мельника

Ню Йорк, (Р. К.) — Заходом 10-го Відділу ОДВУ в Ню Йорку неділя 8 листопада проходила тут під знаком вшанування пам'яті померлого дня 1 листопада ц. р. Голови Проводу Українських Націоналістів полковника Андрія Мельника. О год. 12 в полудне заупокійну панахиду відслужив в українській православній катедрі св. Володимира владика Мстислав, архиєпископ УПЦ в ЗДА, в сослуженні Впр. о. Л. Весоловського, Б. Желехівського і диякона Ол. Ольхівського. У своїм жалобнім слові Владика Мстислав насвітлив повне жертвенности і лицарських прикмет життя сл. п. полк. Андрія Мельника. Під час панахиди співав хор під проводом проф. В. Завітневича. Цього ж дня о год. 4-ій по полудні заупокійну Службу Божу відправив в українській католицькій церкві святого Юра — Впреосв. о. Гр. Сміляр, після якої була відправлена панахида з участю Впр. о. Засійбіди, Яр. Кекіша, Р. Рабія, М. Кулинича та Гр. М. Сміляра. Співав хор ім. Митр. А. Шептицького під дир. проф. Р. Левицького. В жалобних богослуженнях взяли численну участь представники багатьох організацій м. Ню Йорку і зокрема репрезентації Пласту, Золотого Хреста й ОДВУ із своїми прапорами. О год. 6-ій вечора в Літературно-Мистецькому Клюбі в Ню Йорку відбулися жалобні сходини на пошану сл. п. полк. А. Мельника. Сходини відкрив коротким словом голова 10-го відділу ОДВУ Р. Крупка, насвітлюючи життєвий шлях Покійного, як вояка, державного мужа і провідника Націоналістичного Руху і закликаючи вшанувати пам'ять полк. А. Мельника однохвилинною мовчанкою. Він же склав в імені зібраних співчуття приявним на сходинах членам родини Покійного: рідній сестрі дружини полк. А. Мельника п-ні Олені Федак-Шепарович і сестриці пні Олі Кузьмович. Дальшу програму сходин виповнили: фортепіянове соло проф. Іг. Соневицького „Ой Морозе, Морозенку" спів д-ра В. Калини „Полк. А. Мельник — фронтовий старшина", „Слово про полк. А. Мельника" дир. Й. Гірняк, доповідь інж. Петра Байбака „Духова спадщина Полковника". На закінчення жалобних сходин проф. І. Соневицький відіграв на фортепіяні композицію „Видиш брате мій".

1 200 осіб оплескували Капелю Бандуристок із Дітройту на заключному Шевченківському концерті в Ню Йорку

Ню Йорк. — Тут у неділю 8 листопада, в залі Фешен Інституту, виступала з великим успіхом Капеля Бандуристок Осередку СУМ ім. П. Орлика з Дітройту, під мистецьким керівництвом Петра Потапенка, у складі 34 осіб. У першій частині заключного Шевченківського концерту був виконаний літературно - музичний монтаж з творів Т. Шевченка і народних пісень; деклямували Ольга Федчишин, Віра Потапенко і Ада Легета. Монтаж опрацьований Катериною Потапенко закінчився бадьорим маршем „Ми ростем, ми надія народу" на слова Б. Ниженківського. У другій частині Капеля Бандуристок виконала народні, стрілецькі та низку жартівливих пісень, а ті самі декляматорки рецитували вірші С. Гординського, С. Жалоб і Г. Черінь. На прохання публіки Капеля виконала понад програмою кілька пісень і закінчила вечір пісенно-побажанням „Гуд найт" англійською мовою, очевидно з розрахунком на чисельних чужинецьких гостей, що були на концерті. Зокрема тут були присутні студенти і студентки високих американських шкіл — з Гон Конгу, з Китаю, з Австрії. Голова Осередку СУМ у Ню Йорку К. Василик подякував Капелі за чудовий вечір. Виконавцям були піднесені квіти і великий груповий портрет Капелі в вирізьбленій в українському стилі рамі — подарунок різьбаря інж. Борисполця. До успіху вечора спричинилися всі виконавці та солістки Капелі, п-ні Галина Кравченко, Валентина Биковець, Тамара Вовк. Багато пісень аранжував дириґент Капелі Петро Потапенко. Ця Капеля, якою адмініструє п. Євген Репета, прибула до Ню Йорку з виступу в суботу у Філядельфії, де в „Твін Голі" її оплескувало 3 000 присутніх, та в неділю по полудні у Пассейку, де на концерті було 600 осіб, з них деякі прибули з далеких місцевостей автами й автобусами.

БРИТАНІЯ МАТИМЕ ВЕСНОЮ НОВІ ПАРЛЯМЕНТАРНІ ВИБОРИ

Лондон. — Британський прем'єр Гарольд Вільсон плянує розв'язання парляменту і розписання нових виборів на весну 1965 року. Парляментарні вибори у Британії відбулися щойно 15 жовтня ц. р., але вони дали соціялістичній Партії Праці тільки чотири мандати більше. Коли на голову парляменту, який не має права голосу, обрано члена опозиційної Консервативної партії, то більшість уряду в парляменті зросла до 5-ох голосів. Це така крихка і непевна база, що можна сподіватися негативного для уряду висліду голосування при будь-якій важливій справі. Щоб оминути такої поразки в парляменті, Вільсон приготовляє вже тепер нові вибори, в якій сподівається поправити стан посідання Партії Праці у палаті громад і дістати тривкішу базу для урядування на наступних 5 років. Виключно під таким виборчим аспектом він зголосив до парляменту негайно всі ті найважливіші соціяльні реформи, які з їх заповів був у передвиборчій кампанії: збільшення старечих пенсій, скасування різних невеликих оплат у системі державної медичної опіки для всіх британських громадян, покращання системи охорони комірників, встановлення окремого трибуналу для швидкого розгляду скарг громадян проти державних властей і т. п. Всі ті заходи обраховані на здобуття популярности в широких верствах народу і на переконання виборців, що уряд Партії Праці виконує свої виборчі обіцянки і вартий підтримки. Маючи таку ціль на увазі, новий прем'єр відкинув сугестію щодо коаліції з Ліберальною Партією, яка розпоряджає 9-ма мандатами і дала б сильнішу базу урядові, — як теж він прийняв гостру негативну позицію у відношенні до сильної опозиційної Консервативної партії, з якою відкидає будь-які компроміси на терені парляменту.

Таким чином у Британії сподіваються, що вже в березні-квітні 1965 року відбудуться нові парляментарні вибори. Консервативні відразу заявили були, що уряд Партії Праці короткотривалий і що вони напоготові на нові вибори.

Роковини жовтневої революції у Москві під знаком „згоди", ракет і погроз

Москва. — Святкування 47-их роковин жовтневої революції, які — за новим стилем — відбулися в минулі п'ятницю і суботу, 6 і 7 листопада ц. р., проходили під знаком маніфестації єдности комуністичного фронту з уваги на приявність комуникитайського прем'єра Чу Ен-лая і партійних чи державних лідерів 11-х комуністичних держав, всіх за вийнятком Альбанії, з якою СССР зірвали були взагалі зносини. Напередодні великої традиційної паради на Червоній площі, на великому зібранні на Кремлі Леонід Брежнєв виголосив велику програмову промову від нового „колективного" совєтського правління. Він потвердив багато тих точок давнішого совєтського становища, які викликали спротив збоку Пейпінґу, але зробив це у такій формі без найменших колючок на адресу китайських комуністів, що ці останні не могли ображатись. Брежнєв закликав до з'їзду комуністичних партій з цілого світу для уз'єднення спільного фронту, але не подав ніякої дати і знову нічого не сказав, чи він підтримує запрошення, що його Хрущов розіслав був 26-ом компартіям на з'їзд до Москви на 15 грудня ц. р. Виступ Брежнєва прийшов водночас з отриманням від Мао Тсе-тунґа великого „привітального" звернення, в якому закликав Москву до єдности з Пейпінґом, щоб „затремтіли всі імперіялісти з З'єднаними Державами у проводі". Чу Ен-лай задемонстрував непохитне становище китайських комуністів, коли він склав вінок не тільки під мавзолеєм Леніна, але й на могилі Сталіна. На другий день, в суботу 7 листопада, на великій військовій параді большевики показали 8 нових ракет, між ними велетень - ракету на 80 стіп довгу. За твердженням фахівців, ті виявлені тепер ракети були ракетами антилетунськими, на середньо і далеку віддаль, але і одна ракета була антиракетною. Єдиний промовець, військовий міністер маршал Малиновський, нахвалюючись збройною потугою Совєтського Союзу, зробив, між іншим, гострий випад проти американського секретаря оборони Роберта МекНамари, якому закинув, ніби той „хоче знищити Совєтський Союз". Малиновський верещав, щоб Америка „не важилась торкнути" Совєтів. Західні кореспонденти в Москві звернули увагу, що на вечірньому бенкеті на Кремлі совєтський прем'єр Алексей Косигін підійшов до американського амбасадора Фой Колера і щось „сердечно" промовляв до нього: це ніби мала бути спроба злагіднити враження бундючно образливого виступу Маліновського. З'їзд комуністичних ватажків в Москві був використаний для різних довірочних зустрічей між ними. Зокрема Чу Ен-лай довгу розмову мав із „президентом" Анастасом Мікояном.

У СВІТІ

● **Шведська Академія Наук** признала в минулому тижні нагороду Нобеля з ділянки фізики одному американському вченому й двом московським. Професор Чарльс Гард Тавнс з Массачузетського Технологічного Інституту дістане половину з 53 тисяч долярів, а другою половиною мають поділитись Ніколай Г. Базов і Александер М. Прохоров, професори Лебедівського Інституту фізики в Москві. Всі вони зробили важливі винаходи з ділянки електроніки. Нагороду Нобеля з ділянки хемії дістала Дороті Годжін, професорка університету в Оксфорді, в Англії.

● **В африканській державі** Судані відбувались в минулому тижні антирежимові демонстрації студентів і робітників, в яких військо стріляло до демонстрантів, вбиваючи коло 20 осіб.

● **Японські соціял-демократи** підписали наприкінці своїх відвідин у Комуністичному Китаї спільний з китайськими комуністами комунікат, в якому вони заявляють, що „американський імперіялізм є спільним ворогом японського й китайського народів". Газети передбачують, що та заява кількох соціял-демократичних проводирів, які заманіфестували своє бажання порозуміння з комуністами, спричинить розкол в японській соціял-демократичній партії.

● **До Москви** вперше після війни прибув на однотижневі наради турецький міністер закордонних справ Ферідун Семаль Еркін. Гадають, що він буде старатися спаралізувати впливи, що їх здобув собі в Москві кіпрсько-грецький президент архиєпископ Макаріос.

● **Конґолійські партизани** під проводом комунофіла Крістофа Гбеньє загрозили, що коли не дістануть швидкої допомоги у своїй „визвольній" війні проти „слуг західнього імперіялізму", як вони називають легальний уряд Конґа, то перейдуть до тактики „спаленої землі": винищування населення і палення всіх сел та містечок.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorised July 31, 1918.
Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сіті і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Чеки і money orders виставляти на: "Svoboda".
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Наслідки незгоди

У кожних змаганнях хтось виграє і хтось програє. В цьогорічних виборах Республіканська партія і її кандидат на президента не мали багато вигладів. Але розміри їхньої прогри це вже у великій мірі наслідки незгоди внутрі самої партії — як це однодушно стверджують коментатори. В історії ЗДА оце вдруге трапилась та „незгода" в Республіканській партії, на якій скористали тільки — демократи. У 1913-му році проти республіканського президента Вілліяма Говарда Тефта, консерватиста, який дістав партійну номінацію на другу каденцію, виступив його попередник, ліберальний республіканець Теодор Рузвельт, зголосивши власну кандидатуру від спеціяльно для цієї цілі заснованої ним Прогресивної партії. Наслідок був такий, що обрано демократа Вудро Вілсона, і республіканці втратили Білий Дім на вісім років, аж до вибору Воррена Гардінга. У теперішніх виборах не було формального розколу в Республіканській партії. Назверх збережено її єдність. Але насправді партія була значно послаблена гострим поділом на передвиборчій конвенції. Спроба замирення на з'їзді партійних лідерів у Герші зліквідувала загрозу подвійних республіканських кандидатур в тих самих округах, але не привернула такої єдности, яка виявилась би в активній солідарній поставі і енергійній акції, що з'єднала б до останньої хвилини нерішених незалежних виборців, від яких завжди в ЗДА залежить вигра чи програ у виборах.

Коли до цієї внутрішньої незгоди між трьома течіями Республіканської партії — консервативною, ліберальною і поміркованою — додати велетенські атути, що їх має кожний урядуючий президент - кандидат у добі загального добробуту, можна зрозуміти, чому Республіканська партія зазнала 3-го листопада цього року такої поразки, якої не мала — саме від часу згаданого розколу Тефта — Рузвелта. Проблема відбудови сили Республіканської партії є передусім проблемою її єдности. Виявилося це в гострому публічному діялозі між колишнім віце - президентом Ричардом Ніксоном, речником „поміркованих", який, проте, активно працював у користь консервативного Беррі Голдвотера, і нюйорським губернатором Нелсоном Рокефеллером, лібералом, який, так би мовити, пальцем не рушив у користь Голдвотера на терені великого Нюйоркського стейту. Очевидно, що Л. Б. Джансон був би все одно виграв, проте фактом є, що республіканці Нюйоркського стейту втратили у виборах свого одного сенатора й власну більшість в стейтовій леґіслятурі, з вини своєї розпорошенности.

Після кожної прогри на будь-якому полі зчиняється серед переможених деякий заколот: шукання винуватців, взаємні докори, зголошування різних, взаємосуперечних санаційних проєктів. Цитований уже Р. М. Ніксон слушно перестерігає — не звалювати всієї вини на Беррі Голдвотера, який чесно боронив свої принципи і дав докази величезної енергії у своїй виборчій кампанії. Однак досвід показав, що опанування всього партійного організаційного апарату однією фракцією може запевнити перемогу її кандидатові на партійній конвенції, але не всилі приєднати йому тих виборців, без яких неможлива вигра. Тому йдеться про такі деякі персональні зміни в тому апараті, які віддзеркалювали б охоплення духовою єдністю всіх крил великої партії. Республіканська партія розпоряджає великим числом мужів з найбільшими кваліфікаціями. Тож — хоч привернення тій партії давньої сили вимагатиме багато часу — воно напевно станеться. В інтересі не тільки всіх республіканців, але й Америки, державна система якої залежить від двопартійности.

Червоні хамелеони

На початку осени цього року Нікіта Хрущов виступав на прийнятті в Москві, з нагоди так званого Світового фестивалю молоді. На тому прийнятті були комуністи й комунізуюча молодь з багатьох країн „соціялістичного" і вільного світу. При чому, туди, у Кремль, заздалегідь поклікали саму верхівку закордонних „прогресистів", вожаків й головачів із середовищ закордонних компартій та їхніх підбудівок — молодечих організацій. Ці вибранці, слухаючи промову Хрущова, оплескували промовця 63 рази. Незабаром після того у Кремлі стався переворот, Хрущов „захворів" і зник. Але з-поміж майже тисячі тих, що впродовж години оплескували свого „вождя" аж 63 рази, не знайшлося і десятка таких, які відверто виступили б на його захист. Компартії Італії й Австрії висловили певне невдоволення з пояснень, як і чому злетів із диктаторського трону Хрущов, але представники десятків компартій інших країн мовчать. За одну ніч із „вождя" Хрущов обернувся у „ворога народу", і червоні хамелеони набрали в рота води.

В офіціозі ЦК КП України „Радянська Україна" з 15-го жовтня 1964-го року, у повідомленнях із Москви й Києва про „урочисті збори, присвячені 20-річчю визволення Української ССР", на першій сторінці — 5 згадок про Н. Хрущова, як одного із „визволителів" України, „керівника бойових дій проти фашизму" і т. д. „Бойовими діями на Україні, — казав один з доповідачів у Москві, — керували безпосередньо видатний діяч комуністичної партії... Хрущов"... Те саме говорили в Києві: „Золотою сторінкою в літопис великої вітчизняної війни ввійшла героїчна оборона Києва і визволення його військами Першого Українського Фронту під командуванням видатних совєтських полководців генерала армії М. Ватутіна і члена Військової Ради М. Хрущова". Минула тільки одна ніч — і в тій же „Радянській Україні" з 16-го жовтня було повідомлення про нових „вождів" Брежнєва та Косиґіна — але вже жадної згадки про „видатного полководця" Хрущова. Навіть у статті героя СССР С. Борзенка „Прорив", про відбиття Києва в гітлерівців та вигнання їх з території України, — ні слова про Хрущова. Став хамелеоном і герой СССР Борзенко, і редакція „Радянської України", і всі промовці в Москві, викинувши ім'я Хрущова навіть з тих подій, у яких він справді брав участь, як партійний наглядач над штабом.

Ті самі „Правда", „Известия", „Радянська Україна" й інші газети у різних республіках СССР, як і комуністичні газети за кордоном, — прославляли на своїх шпальтах Сталіна — потім виклинали; прославляли ще раніше маршала Тухачевського — потім виклинали, прославляли Хрущова — тепер викреслюють його із такою старанністю, на яку здібні тільки найщиріші хамелеони. Ті самі письменники й поети писали оди Сталінові, потім Хрущову, а тепер писатимуть новому черговому „вождеві", як тільки той чи інший закріпить свою владу в Кремлі. Ті самі вчителі, науковці, викладачі у школах вихваляли одних, щоб потім їх заперечувати. Що кілька років доводиться переробляти „Історію КПСС", бо там записана не справжня історія, а вигадки червоних капіталістів, побажання влади, імперські московські сни... Найновіший приклад того хамелеонізму — запрошення і сердечне прийняттям в Москві Чу Ен-лая, представника китайського уряду, якого ще вчора Москва називала у своїй пресі то провокаторським, то ревізіоністичним, то „антиленінським". Так зване „комуністичне вчення" само породжує хамелеонство, відбираючи в людей право самостійно мислити і самостійно оцінювати події.

ХТО ПОВАЛИВ ХРУЩОВА?

Один з найбільших західніх знавців міжнародного комунізму, співробітник лондонського часопису „Ґардіян", Віктор Зорза, який свого часу передбачив конфлікт Москви з Пейпінґом, виступив у популярному журналі „Лайф" з глибокою аналізою причин усунення Хрущова.

Було багато причин, складних і простих, — пише Зорза, — які привели до упадку Хрущова, але був ще один, слабо виявлений у щоденній совєтській пресі, хоч і добре удокоментований момент: його нехтування справами озброєння. Протягом років він намагався — всупереч опозиції російського генералітету і декого із своїх найближчих помічників — скорочувати видатки на ці справи.

Хрущов вірив, що загрози тотального знищення досить для того, щоб відвернути ґльобальну війну. Протягом вересня 1964-го року за партійними лаштунками Хрущов старався приборкати своїх опонентів - маршалів, змусити їх змінити своє становище, але вже в тому періоді підтримали їх люди з Президії ЦК КПСС, маючи до цього свої причини. І тоді Хрущов вирішив звернутися за підтримкою до „партійної маси".

На початку жовтня, після об'єднаного засідання Президії ЦК КПСС і Ради Міністрів, у „Правді" надруковано новий економічний плян розвитку СССР, в якому значно звужено місце важкого промислу — головного постачальника зброї — коштом легкого промислу. Визначивши таку лінію загального розвитку промисловости, Хрущов поїхав відпочивати над Чорне море, а коли за два тижні після того повернувся до Москви, у його відсутності Центральний Комітет вирішив усунути його з посту першого секретаря партії.

Про інші причини, які заважили на долі Хрущова, знає вже цілий світ. Це, зокрема, його намагання творити культ власної особи, скороспілі висновки, схематизм, самохвальба, надмірна балакучість, непотизм та ін.

Чутки про величезні капіталовклади в цілинні землі, які себе не оправдують, ширилися по СССР ще тоді, коли Хрущов був на вершку своєї слави. Поява — з дозволу Хрущова — кількох повістей і оповідань, у яких піднесено краєчок завіси над добою сталінського терору, обурила багатьох членів ЦК, які вважали, що це підриває політичну систему і ставить в очах населення під сумнів законність існуючої влади.

Хрущовська тактика супроти Пейпінґу і осуд її італійською компартією оберталися проти самого Хрущова.

Але на тлі всіх тих причин диспут на верхах партії у зв'язку з політикою озброєння вийшов на перше місце. В тій справі виступив Хрущов прилюдно, і той виступ був його останнім перед відходом у забуття.

Уперше зударився Хрущов з маршалами в 1960-му році, коли на засіданні Верховного Совєту вияснював свою нову атомову стратегію. Совєтські летунські й морські сили, — казав Хрущов — утратили своє первісне значення, і вони мають бути не скорочені, а в основному замінені іншою силою: літака — ракетами, а кораблі — підводними човнами. Щодо численности армії, то вона, — сказав Хрущов, — зменшена на одну третину в 1955 році і буде далі зредукована ще на 1 200 000, становлячи 2 420 000, отже лише половину з 1955-го року. Бо тепер, мовляв, не число вояків, а сила вогню вирішує справу. І вона, ця сила, має бути щораз більшою „Зброя, яку випродукували совєтські науковці, — заявив Хрущов, — дедалі вдосконалюється, і вона тепер найстрашніша... неймовірна зброя..."

По трьох роках боротьби совєтські маршали змусили Н. Хрущова поступитися з основних позицій у військовій ділянці. Знову звернено особливу увагу на розбудову летунства. Розпочато будову ряду нових кораблів. Припинено редукцію військових наземних сил під претекстом, що ЗДА плянують атакувати Східню Німеччину. Хрущов час від часу публічно натякав на „неймовірну" зброю — 50- і 100-меґатонові бомби та „ґльобальні ракети", але це не переконувало ані Захід, ані совєтських маршалів.

Захід, а передусім ЗДА, продовжував повільно, але постійно переставлятися із стратегії „масивної відплати" на стратегію „гнучкої відповіді", підготовляючись одночасно до „малих воєн" звичайною, т. зв. конвенціональною зброєю.

Прихильники звичайної зброї обабіч залізної заслони вважають, що на випадок воєнного конфлікту ця зброя забезпечить час для переговорів і може відвернути небезпеку атомового штурму. Але для Хрущова, якби він прийняв таку концепцію, це означало б не тільки капітуляцію перед маршалами, а й загрозу зростаючого невдоволення народів СССР, що їх він вабив до комунізму широкими обіцянками високого добробуту. І тому він продовжував наполягати на розбудові нуклеарної зброї, як заміні звичайних збройних сил, що величезним тягаром лежать на державному бюджеті.

Очевидно, це був оригінальний плян Хрущова: інсталювати в 1962-му році на Кубі совєтські ракети, щоб таким чином збалансувати військову потугу СССР і ЗДА, які далеко перевищують СССР кількістю та якістю своїх ракет і силою летунства. І це було виявом його страху й слабости, коли, внаслідок гострої реакції Вашинґтону, ті ракети стягнено з Куби. Проте, після тієї поразки становище Хрущова не захиталося у ЦК КПСС, бо там вважали, що лише завдяки його спритності вдалося вивести СССР з прикрої ситуації.

У покубинському періоді Хрущов скріпив свої позиції і загострив політику супроти опозиції, яка — з огляду на зовнішнє напруження — не відважувалася робити рішучих кроків. І тоді, на черговій сесії ЦК, Хрущов заявив, що совєтський важкий промисл „осягнув такий високий рівень розвитку, який ґарантує безпеку СССР", і в той же час „невпинно зростає продукція товарів широкої потреби". Отже, як логічний висновок з цього, „треба раціональніше розміщувати матеріяльні ресурси в різних ділянках народного господарства".

У грудні 1962-го року започаткована Хрущовим „відлига" в літературі і мистецтві припинилась. У січні 1963-го року зникли ознаки готовости Москви підписати договір про заборону атомових експериментів. Хрущов раптом змінив своє становище супроти „кусника сала": у лютому 1963 року він заявив: „Життя диктує конечність витрачати величезні суми, щоб утримувати військову потужність на потрібному рівні. І якщо, при великих успіхах у виробництві продуктів першої потреби, нехтуватиметься справами оборони країни, народ матиме рацію, коли засудить це як злочин".

Ці зміни в політиці Хрущова збіглися з іншими важливими познаками — його шуканням компромісу з Пейпінґом, охолодженням відносин з Югославією і його промовою, в якій оправдував він свою ролю в період сталінського панування. Ці познаки досягли кульмінаційної точки в ґрунтовній реорганізації совєтської економіки, наставленої на виробництво зброї. Однак, не зважаючи на все це, тиск опозиції щораз більше підсилювався.

Так у виголошеній в квітні промові Хрущов натякав, що опозиція проти нього спирає свої обвинувачення на тому, ніби він творить культ своєї власної персони. У недавніх ревеляціях це потвердилось. В тій же промові Хрущов виразно натякав, що опозиція хоче його усунути. Він казав: „Я маю вже 69 років ... Звичайно, кожний розуміє, що я не зможу вічно займати пости, які займаю тепер у партії і державі..."

Однак, останнім часом становище Хрущова знов скріпилось. І вигляди на компроміс з Китаєм зменшились. Відносини з Югославією покращали. Кампанія проти інтелектуалістів злагідніла. А 5-го серпня 1963-го року в Москві підписано договір із ЗДА про заборону підземних ядрових вибухів.

Усе це сталося після того, як Фрол Козлов, ніби наступник Хрущова на становищі першого секретаря ЦК КПСС, зазнав серцевого удару і зник з політичної сцени. Протягом попередніх років Козлов нібито був керівною фігурою в опозиції Хрущова в основних питаннях внутрішньої і зовнішньої політики. Виходило б, з відходом Козлова опозиція в ЦК розпалась, і Хрущов привернув собі всю повноту влади.

А проте, якраз через три дні після підписання атомового договору, 25-го липня 1963-го року, виразно вийшла на яв опозиція маршалів: у наказі міністра оборони Малиновського, виданому з нагоди Дня Морської Фльоти, гостро виявилися розбіжності їх поглядів щодо атомового договору з поглядами, висловленими напередодні Хрущовим у розмові з журналістами. Цей наказ, опублікований у „Красній Звезді", офіціозі збройних сил, на першій сторінці, вмістили в „Правді", партійному органі, на другій сторінці, ламаючи тим давню совєтську традицію. Телеграфна аґенція ТАСС переслала цей наказ до всіх провінційних газет, але негайно після того друк його „заморожено", певно для того, щоб текст виправити. Аж наступного дня доз-

(Закінчення на стор. 4-ій)

„ЛЮДИ, ЯКІ ВИРВАЛИСЯ З ВОГНЮ"

Під таким заголовком надрукувала газета „Наше Общее Дело" (Мюнхен, ч. 19 з жовтня ц. р.) розповідь одного з росіян - переселенців, який недавно прибув із комуністичного Китаю в Гонґ Конґ. Останні роки непідписаний автор розповіді перебував у китайській провінції Сінкіянґ, на кордоні Казахської ССР, де по обох боках кордону живуть — за вірогідними джерелами — також наші земляки-українці. З совєтської території було немало втікачів-українців із Зеленого Клину, а в останніх роках із Казахстану. Очевидно, непідписаний автор спогаду називає всіх слов'ян-іміґрантів у Китаї „русскими".

Автор згадує, що в провінції Сінкіянґ живуть не тільки китайці, а й інші народи: казахи, уйгури, дунгани, які належать до мусульманського віровизнання. Між ними й китайцями ще в 1930-их роках були напружені стосунки, але особливо загострились вони тоді, коли почала проникати туди комуністична совєтська пропаґанда, яка обіцяла мусульманам „золоті гори".

„Совєтські провокатори почали допомагати і китайцям і дунганам". У 1941 році совєтські окупаційні частини вийшли з того району, перед тим повивозивши все, що могли захопити із собою, включно з машинами. Що не могли захопити — зривали і нищили, аби нічого не діталося в руки уряду Чіянґ Кай-шека.

У 1944 році в провінції Сінкіянґ з'явилася могутня банда „Гані - багатиря", якою „з-під поли" керували совєтські „техніки". Ця багатотисячна банда перемогла урядові війська і винищувала китайське населення.

Від 1946 до 1949 року у великій частині цієї китайської провінції господарювали совєтчики. Вони вивозили в СССР худобу, хліб, руду тощо. Совєтський консул почав вербувати іміґрантів - слов'ян, видавати їм совєтські пашпорти. Хто не хотів брати — саджали у в'язницю. Багато людей взяли пашпорти, але і ті, які взяли, і ті, які відмовились — докладали всіх зусиль, щоб залишитися в Китаї.

У 1949-му році в провінцію Сінкіянґ прийшла комуністична армія, і совєтчики передали китайським комуністам усю владу. Нова влада, підперта баґнетами „народно-визвольної армії Китаю", почала „будувати соціялізм". Людей зганяли на збори, примушували виступати проти „китайських капіталістів", мандаринів і т. п. Врешті завели комуни: хто з селян не хотів туди йти, того репресували. У комунах люди позбавлені права мати навіть власну ложку. Там дають, як пише автор, „болтушку" з кукурудзи та трохи кукурудзяного хліба; про м'ясо люди мусіли забути.

Совєтські консули в Кульджі та інших містах Сінкіянґу намовляли іміґрантів - слов'ян — „русских", як пише автор, — щоб брали пашпорти й поверталися „на родіну". Багато людей не витримували утисків комуністичної китайської влади, тортур у в'язницях — і виїздили, із сльозами на очах, у совєтську неволю, на смерть. Хто зумів, той вирвався з червонокитайського пекла і, втікши з провінції Сінкіянґу, різними правдами і неправдами добрався врешті-решт на волю до Гонґ Конґу. Сам автор спогаду потрапив до Гонґ Конґу в травні 1964-го року.

До 1962-го року хліб, масло, м'ясо й ін. з провінції Сінкіянґ відправляла китайська комуністична влада до СССР. У комунах лише здалеку бачили трактори та авта, все доводилося робити примітивним знаряддям. Тварини гинули від недогляду. Люди голодували. Так „дожилися до ручки".

Автор пише: „Коли в родині 6-7 осіб і з них 2-3 працюють у комуні, то їхнього заробітку заледве вистачає на прохарчування, і без того дуже обмежене. На дорослого видають місячно 8-10 кілограмів різних продуктів, а для дітей ще менше. Фактично видають тільки кукурудзу, до того ще й прілу. Не краще з одягом: на кожного річно призначена норма тканини — два з половиною метра. Але народ насправді й того не одержує. Бувало, що давали всього по 8 квадратових сантиметрів тканини, заявляючи: „Це — на латки. Адже ви повинні бути ощадливими. Таким чином ми наздоганяємо передові країни, Америку та Англію".

Такі нестерпні умови життя й праці в провінції Сінкіянґ довели в 1962 році до протестів і заколотів, а потім і масових утеч мусульман і китайців через кордон — до СССР. У м. Кульджі підбехтані совєтською пропаґандою, люди демонстрували, вимагаючи, щоб їм видали совєтські пашпорти. „Геть Мао Тсе-тунґа! Геть комуни! Геть норму!" — кричали демонстранти. Червонокитайські війська стріляли в натовп і забили 300 осіб та багатьох поранили. „Люди бігли до будинку совєтського консульства, але консул зачинив ворота і не пропустив нікого, бажаючи приховати попередню свою „діяльність". Однак китайці, — читаємо в спогадах, — все це викрили і за якийсь час вигнали консула СССР із міста Кульджі". Поранених на площі солдати дострілювали з рушниць, доколювали баґнетами. Хто з лікарів пробував їм допомогти — „ті ще й тепер сидять по в'язницях"..."

У кінці спогаду автор наводить оцінку китайської комуністичної влади, зроблену одним з утікачів: „Зібралася зграя бандитів і опрацювала свій закон, за яким можна убивати й грабувати — оце і є влада комуністів". Сам автор огляду почуває і досі себе так, немов він „щойно вирвався з вогню".

Цей спогад очевидця про життя в комуністичному Китаї ще раз підтверджує припущення, що між Москвою і Пейпінґом не існує „ідеологічних розбіжностей", а йдеться про хліб насущний і про „життьову площу" для Китаю: два імперіялізми зустрілися на прикордонні в провінції Сінкіянґ.

В. Г.

● В Західній Німеччині було від кінця останньої світової війни пересічно щороку по 4,500 мішаних американсько-німецьких вінчань. Проте в останньому році число таких подруж значно впало. З одного боку німці дивляться скоса на своїх дівчат і жінок, що виходять заміж за американців, головно задля поправи свого матеріяльного становища, з другого американський вояк, поки дістане дозвіл на вінчання з німкенею, мусить виповнити 12 квестіонарів. Зріст добробуту і повне затруднення в Німеччині зліквідувало цілком явище легких любовних успіхів американців.

Володимир Янів

МІЖ СПЛЕТОМ ДРАКОНА Й МЕДАЛЬЙОНОМ ХРИСТА

(ПОДОРОЖНІЙ ЕСЕЙ З НОРВЕГІЇ)

(10)

Подібний посмертний „резерват" створено у давній посілості композитора Е. Ґріґа, „Трольгавґен" („горбок ґномів"), над озером Нордос, коло Берґену. Як і всі подібні резервати, цілий масток дуже старанно утримується — з свіжими квітами в парку й хаті включно, наче власник вийшов на хвилину прогулятися. Але тут цікавіше саме індивідуальний смак самого творця, який для повного самовияву „утік" від людей. В своєму мастку мав він дім, просторий парк, навіть із скелями, доступ до озера із скелястим молом, який глибоко врізується в озеро і запевнює преґарний вид. Мав він ще й спеціяльний павільйон в парку, до якого сходив у творчому надхненні. І наскільки вріс він у свою землю найкраще свідчить, що тут же у парку і його могила: високо у скелі поблизу озера, де шум дерев і води навівають йому та його дружині мелодії, якими він жив, творячи.

До фолкльорного музею у Ослью перенесено робітню Ібсена. В університетському музеї в Берґені з пієтизмом зберігають кімнати маляра Зінґера, де поруч із меблями й пам'ятками можна бачити також його — дещо аматорські — картини, в яких трохи холодний академізм стонується кольоровим серпанком новонародженого імпресіонізму.

Держава, яка змагає до збереження культу завершеного вже творця, намагається улегшити також розвиток особовости кожного громадянина, сприяючи індивідуальним уподобанням. Тому, наприк., людині, що любить самотність і що виростає й дозріває в самотності, — іноді треба залишати багато часу для себе і для родини. І от для туриста, не знайомого з звичаями країни, може бути досадно, але крамниці і цукорні у Норвеґії замикають вже о 4-ій годині, а в суботу на дві години скорше.

В неділі й свята зобов'язує відпочинок. Від цих приписів нема відхилень. Також і установи працюють лише до 3-ої години, а взимку до 4-ої. Є, отже, досить часу на відпруження, розваґу, на читання. І цікаво, що на тому не втрачає ні загальна організація життя, ні торгівля, бо у Норвеґії нельояльної конкуренції нема, до способу життя звикли. Про доцільність застосованої системи найкраще свідчать вислідн: один з найменших народів, норвежці, зуміли зайняти передові позиції у цілому світі й випередити, зокрема в торгівлі, потуги, які чисельно перевищують їх майже у сто разів.

А що скорочування часу праці не випливає з лінивства, найкраще можуть свідчити діти, яких від перших років призвичаюють до праці. Починається забавою, коли дитина „помагає" старшим, і її це тішить, що вона може бути „рівною з старшими". Але від забави крок до серйозности. Наприклад, коли ми їхали автобусом під один із льодовиків, дорогу часто перетинали загороди на худобу, тож перед автобусом треба було їх відчиняти, а потім, коли він переїздив загороду, — зачиняти. Біля шофера стояв хлопчина 10-ти років, який звинно вискакував з автобуса, щоб виконувати свою функцію. Коли автобус спинився на останній зупинці і туристи пішли оглядати льодовик, хлопчина — як кожна дитина у його віці — приліг біля потічка і почав пускати на ньому свої кораблики. Подібно в поїзді малий хлопчина радо допомагав матері продавати цукерки, овочі й безалькогольні напої.

У Норвеґії діти чемні й послужливі, чоловіки — гарні, жінки — здорові. І знову ж видно тут зв'язок між зовнішнім виглядом, вдачею та природою. Краса старших людей — у виразі обличчя, яке видається „різьбленим", наче у ньому відбивається рельєф довкілля, цікавого й різноманітного. В таких обличчях видно зосередження, працю над собою, думку, індивідуальність, — байдуже, чи це походить із чисто інтелектуальних занять, чи з пригод рибалки або моряка, що вміє перемагати, не лякаючися небезпек і опановуючи страх.

А коли природа сувора, коли на узбережжях дощі й штορми, а в глибині країни глибокі сніги та крижані стужі, тоді елеґантність жінок мусить в ноші поступитися доцільності. Тож на перший плян вибивається в них не краса — яка у жінки в'яжеться із ніжністю чи чаром, — але свіжість, сила, чистота.

В Норвеґії соціяльне законодавство одно з найпоступовіших у світі, яке дає людині внутрішню певність, що сприяє праці над собою. Це — сказати б — матеріяльна сторінка піклування про людину, але є й ще цілком духова. Звичайно, не будемо говорити тут про шкільництво, бо це річ у кожній культурній державі самозрозуміла. Так само з народними бібліотеками, які тут дуже поширені. Проте є щось більше: при слабій густоті населення такі культурні влаштування, як кіна, мусять бути дефіцитові, отож в Норвеґії кіна в певних околицях фінансується державою.

Це — зовнішні рамці внутрішнього гону до сонця, до вдосконалення, до боротьби з собою для перемоги над собою, до якої невідхильно йде кожна індивідуальність в здоровій суспільності. Що більше самотня індивідуальність, то більше вона — залишена сама на себе — ту необхідність відчуває. Тому її мотив самопоступу постійно непокоїть, і до цього мотиву вона постійно повертається. Це „паки й паки" є основним в житті монади. Ми вже бачили, як вислів змагання людини з собою знайшов свій навоторотний символ у мистецтві в сплеті, — у шляхетнішій формі у плетінці, — змагання людини з найгрізнішою небезпекою — з внутрішнім злом, із безоднями пристрастей, що наче гадюччя клубочиться й сичить, манить і жахає. А наші власні пристрасті одночасно тісно пов'язані з таємницею життя, — з початком і кінцем, чи пак з колесом без початку і кінця, в якому перепливають марні істоти, як вічний струм води.

Яка мука бути зі своїми гріхами й чеснотами монаді? З своїми злетами й упадками, мріями й розчаруваннями, верхів'ями й заглибленнями. Це — вічне шукання норвезької літератури. Джон Габріель Боркман, що полоненим тиґром вдаряється в стіни своєї добровільної в'язниці, хоч поверхом нижче існує друга подібна монада, до якої він не знайде контакту, заплутавшися у сіті власного плетива життя гордих плянів і остаточного розчарування. Тільки смерть — у зоряну засніжену ніч — може дати визволення... Це — „пані з моря", яку кличе з далини й у далину невідома, тільки принагідно бачена людина, бо уявне сильніше від дійсного, і в уявному одночасно небезпека злочину, але й принада абсолютної чистоти, визволеної з усяких конвенцій, принада любови, для якої ніяка офіра не є малою, любови, що все забуває, все прощає. І як малим в обличчі тої мрії є всякі пов'язування з оточенням, що мусить бути незрозумілим, якщо воно не може зрозуміти туги, — до хвилини, коли одного дня далека з'ява станеться дійсністю, щоб назавжди розвіяти реальною присутністю казку вимріяного... Це є та Нора, яка мусить залишити чоловіка й дім, не знаходячи атмосфери для власних ілюзій. Це — пастор Бранд, який бажає „все або ніщо", не турбуючись долею найближчих монад — матері, дружини, сина...

Звернення до українців у вільному світі

В 1951 р. постав у Буенос Айресі Український Інформативно-Видавничий Інститут, громадська установа, якої завданням є вірно інформувати еспаномовний світ про Україну, її історію, культуру, мистецтво, а надівсе про її змаг за волю. В тій цілі УІВІ видає тримісячник еспанською мовою п. н. „Украніа Лібре" (Вільна Україна). УІВІ видав дотепер кількакнижок еспанською мовою, що їх тематика відноситься до українських визвольних змагань. Видано: „За свободу України" проф. Мартовича., „Полтавська битва" і „Війна і свобода" Юрія Тиса- Крохмалюка та останньо „Спротив в Україні", Енріке Мартінеса-Кодо. Черговим виданням має бути твір А. Дероша про Симона Петлюру (переклад з французької мови), який то твір конечно потрібний з огляду на часті провокаційні виступи різних протиукраїнських чинників. Але одною із найбільших праць, яка була вже три роки тому запроєктована УІВІ, це Історія УПА в еспанській мові п. н. „Повстанці поза залізною завісою". Цей монументальний твір закінчений і готовий до друку. Автором названого твору є відомий приятель української визвольної справи, аргентинський журналіст Е. Мартінес-Кодо, якого стаття про УПА вперше появилась в журналі американської армії „Мілітер Рев'ю" яку пізніше передрукували інші чужомовні журнали, в тому і журнал, що видається в трьох мовах для штабів, що входять у склад НАТО. Історія УПА в еспанській мові опрацьована детально і об'єктивно, має вийти репрезентативним виданням, з численними ілюстраціями. Кошти видання цієї книги виноситимуть приблизно три тисячі долярів.

На жаль, українська еміграція в Арґентині не в силі покрити всіх коштів через надзвичай лихі в цій країні економічні можливості, до того ж обіднена виїздом немалої кількости українців до ЗДА і Канади.

Важливість еспаномовного світу, що має 21 держави, для нас велика і цю важливість треба нам перехилити солідною інформацією на нашу користь. Щоб у випадку голосувань в ООН чи в інших міжнародніх організаціях, голос еспаномовних держав був по нашій стороні, був за вільною Україною. Цей ґрунт, це підложжя мусимо підготовляти завчасу, бо колись може бути запізно. Особливо тепер видання Історії УПА в еспанській мові є незвичайно актуальним з огляду на розпочату боротьбу проти московських та червоно - китайських плянів опанування Південної Америки.

Справу видання „Історії УПА" в еспанській мові Упр. УІВІ видвигнула на Гол. Раді Української Центральної Репрезентації в Арґентині, яка одобрила створення спеціяльного фонду видання названого твору під патронатом УЦР та уповажнила УІВІ звернутись в цій справі за допомогою до українців у всьому світі.

Слід відмітити, що УІВІ — це одинока установа в еспаномовному світі, яка веде зовнішню інформацію в еспанській мові. Ми свідомі того, що в кожній країні, де живе українська еміґрація, кожна має свої завдання і вимоги, але чисельність нашої еміґрації в деяких країнах як, напр., ЗДА, Канада чи Англія, і їх матеріяльні спроможності є далеко більші ніж в країнах Південної Америки. Це наглядно бачимо, як уряди великодержав стараються допомогти економічно країнам Південної Америки, тож і наша еміґрація з тих економічно сильних держав повинна і мусить допомогти у виданні такого монументального твору. Сьогодні бій за українську визвольну справу йде з різних напрямків, і якщо фронт тієї боротьби в Південній Америці має слабші економічні спроможності, а більші можливості реалізування наступу на ворога — для того відтинку фронту мусить прийти дтопомога!

У свідомості конечної потреби протиставитись московській пропаґанді та якнайбільше поширити інформації про Україну в еспаномовних країнах, Український Інформативно-Видавничий Інститут в Арґентині звертається до всього українського громадянства на чужині допомогти своїми пожертвами виконати це завдання.

За Управу УІВІ:

В. Косюк — голова,
М. Василик — секретар.

Пожертви просимо слати на слідуючу адресу:

"Wisnyk"
P. O. Box 304 Cooper Sta.
New York 3, N. Y.

Джерзі Сити вшанувало пам'ять Ст. Бандери

Організація Оборони Чотирьох Свобід України і Спілка Української Молоді Америки в Джерзі Ситі, Н. Дж., за участю представників місцевих організацій улаштували 18 жовтня Святочну Академію у власній домівці при Українському Народному Домі для вшанування п'ятої річниці смерти сл. п. Степана Бандери. Домівка була заповнена старшими та молоддю.

Академія була попереджена Богослуженням і Панахидою за спокій душі сл. п. Степана Бандери того ж дня в 11-ій год. ранку в місцевій церкві св. Петра і Павла, яку відправив всеч. о. Зенон Бачинський. Отець висловився теплим словом про Ст. Бандеру та про всіх тих менших та безіменних героїв, які віддали своє життя за державну незалежність.

На панахиді були СУМ і Пласт, в одностроях і з своїми прапорами, що імпозантно репрезентувалися в церкві, яка була виповнена вірними вщерть. По-мистецькому співав церковний хор під диригентурою п. Василя Гели.

Відкрив Академію голова місцев. Відд. ООЧСУ п. І. Цьолко, представивши представника ГУ ООЧСУ доповідача проф. С. Вожаківського, а також привітав представників місцевих організацій. Почесно стояли всі Юсумівці в передових рядах.

Голова ів. Цьолко подав характеристику Великого сина українського народу, провідника Організації Українських Націоналістів Ст. Бандери, що непохитно стояв на ідейно - визвольних позиціях в боротьбі за незалежність Української Держави. За ці ідеали і загинув від скритовбивника, з наказу московського окупанта.

Проф. С. Вожаківський зупинився в історичному аспекті на діяльності ОУН і на відповідальній ролі в ній сл. п. Ст. Бандери. Зокрема згадав — проголошення 30-го червня 1941 року відновлення Незалежної Української Держави, прочитавши оригінал Маніфесту, який зберіг, як цінний історичний документ. Подав характеристику організації УПА та духове провідництво провідника Ст. Бандери. Правильно з'ясував його політично - визвольну діяльність у країнах вільного світу, як провідника ОУН та його ідейно - політичний вплив на Рідних Землях, як символа волі й національної державної незалежности. Професор С. Вожаківський правильно змалював образ Великогсо революціонера, безкомпромісового провідника в боротьбі за національне визволення, закликаючи непохитно триматися його ідейний прапор національно - визвольної боротьби.

Вчитель „Рідної Школи" п. Євстахій Ясіновський прочитав резолюції, які приявні одноголосно схвалили оплесками.

Наступною точкою — мистецькою — були деклямації Юсумівців. Ірина Бура —„ Пам'яті Степана Бандери"; Ганнуся Вох — „На чужому цвинтарі"; Володимир Бура — „Славній пам'яті Степана Бандери"; Ірина Симиняк — „Поклін Великому Синові України" і рецитація Ганни Дидик — „Сонет" (присвята Ст. Бандері). Декляматорів приявні нагороджували щирими оплесками.

В підготовці Академії брали активну участь, крім голови ООЧСУ Івана Цьолка члени: Григорій Бура, Антін Шубак Дмитро Вох; усім їм належиться признання.

Академію закінчено співом „Не пора..." всіма приявними.

Після закінчення Академії висвітлено кольоровий аматорський фільм з останнього Здвигу СУМА в Америці. Фільм фотографував і продемонстрував аматор Михайло Жук.

П. С-ук

Ольга Соневицька

Осінньою порою на Союзівці

Пожовкле листя шелестить під ногами, ніби в нашому саду вдома. З приємним настроєм ідемо серпентиною до головного будинку Союзівки. Довкола спокій і тиша. Природа прибрала святковий осінній вигляд. Дерева стоять непорушно, прибрані в чудові кольорові шати. Ми потрапили на гарний, теплий день, справжню „золоту осінь".

— Чи можу бачитися з директором Квасом? — питаю.

І ось у моменті з'являється з милою усмішкою сам директор. Вітаємося, розмовляємо.

— А чи бачили ви малюнки ЕКа, що прикрашують стіни нашої великої концертової залі?

— Ото ми і приїхали подивитися, бо так вже багато і чули, і читали про них. Справді, заля гідна подиву, а картини нашого мистця Е. Козака незрівняні. Усякі вітки нашого народу тут заступлені: і гуцули, і подоляки, і волиняки, і полтавці і лемки; а всі вони схоплені живо рукою мистця, всі вони в русі.

— Оце — кажу, — вже втретє в своїм життю милуюся розпискою стін нашого майстра на відпочинкових оселях. Перед війною в Черчі коло Рогатина, де були типи наших діячів, а тут в Америці в Гантері, на Кобзярівці, де зображене життя гуцулів у різних його фазах, і ось тут на Союзівці.

І згадуючи рідні сторони, довідуємося, що п. Володимир Квас скінчив середну освіту в Золочеві, де тоді директором гімназії був Іван Калиняк.

— Ага, — кажу, — чи не наш Калиняк, довголітній учитель Чортківської гімназії?

— Так, він прийшов до нас звідти.

— А пам'ятаєте, може, ще й директора о. Миколу Хмільовського? — питаю.

— Так, він був директором ще тоді, як я був у нижчих клясах гімназії.

— Опісля ця людина з шляхетною душею була директором Малої Семінарії у нас, у Львові — кажу. — І знаєте напевно також проф. Івана Винара, що був опісля директором гімназії Рідної Школи у Львові?..

От так ми знайшли спільних знайомих, спільну мову.

Потім довідуємося, що п. В. Квас працював у „Народній Торгівлі" у Львові, спершу при вул. Більчевського, згодом у Ринку 36 в централі, де ми стало купували харчеві продукти, як її члени. І в цій хвилині мені пригадалися знайомі ще з тих часів риси обличчя п. В. Кваса.

П. Квас мав замолоду хист до торгівлі, тим то по матурі пішов до торговельної школи і закінчив її дипломом купця. Ни сидів п. Квас даром і в Америці. Тут він скінчив студії готелярства і інші відповідні курси, що потрібні доброму керівникові великого підприємства. І от, діставшися ніби на „тимчасове" місце до Союзівки, працює в нашій установі вже десять років!

Радо везе нас до каплиці з кедрового дерева,показує і інші будинки, що оточують головний. Має різні пляни і ідеї і цим захоплює кожного, хто має змогу з ним поговорити.

— Напевно, цієї краси околиці ми не відчували б у часі гарячого сезону, коли тут повно гостей — кажу, дивлячись на краєвид.

А п. Квас вже поспішає, бо з'їжджаються на Союзівку на цей кінець тижня колишні мешканці „Фюріхшуле", що скликали сюди свій товариський з'їзд.

Прощаємося з ввічливим директором. Обіцяю собі прихати сюди ще рез цього року, щоб оглянути краєвид з „Веселки" зимою.

Галина Андреадіс в Канадійській опері

Галина Андреадіс

Відома українська співачка, Галина Андреадіс дістала анґажемент у державній канадійській опері в Торонті. В театральному сезоні 1965-66 року вона виступатиме в опері „Севільський цирульник" в одній з провідних роль.

†

Ділимося сумною вісткою,
що ранком 8-го листопада у Сиракюзах
відійшов у Вічність в 63-му році життя,
заосмотрений св. Тайнами

д-р мед. МИХАЙЛО ҐИЖА

лікар Стейтової Школи в Сиракюзах, один з перших в'язнів Берези Картузької, член багатьох українських Товариств.

Тіло Покійного, після Служби Божої в українській католицькій церкві в Сиракюзах в понеділок, 9-го листопада перевезено до похоронного заведення В. Ковальчика, Community Funeral Home в Йонкерсі, Н.Й., де у СЕРЕДУ, 11-го листопада о год. 7:30 веч. буде відправлений Парастас, а в ЧЕТВЕР, 12-го листопада о год. 9-ій рано, після Служби Божої в гр.-кат. церкві св. Михайла, тіло буде похоронене на цвинтарі св. Йосифа в Йонкерсі, Н.Й.

На цей сумний обряд запрошують всіх Знайомих —

ПРИЯТЕЛІ.

Замість квітів на могилу
бл. п. д-ра МИХАЙЛА ҐИЖІ
складають 10.00 дол. на цілі НТШ
Проф. Теофіль і Марія ОСТАПЮКИ.

Замість квітів на могилу Дорогого Приятеля
Д-ра МИХАЙЛА ҐИЖІ
складають на Товариство Броди-Лев і Українських Інвалідів по 25.00 дол.
Д-р Володимир і Оксана ЛЕНЕЦЬ.

В СОРОКОВИЙ ДЕНЬ СМЕРТИ
Найдорожчого Мужа і Батька
бл. п. Степана Петика
буде відправлена
ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА
в четвер, 12-го листопада 1964 року
о год. 7-ій рано
в Церкві РОЖДЕСТВА ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ
при 6763 Ridge Avenue в ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, Па.
До участи в якій запрошує
дружина — ІВАННА з дітьми

✝

Дня 5-го листопада 1964 року упокоївся в Бозі,
несподівано на удар серця, проживши 56 років

**бл. п.
СЕМЕН СТРУХМАНЧУК**

Довголітній предсідник 248-го Відділу УНСоюзу ім. Д. Вітовського і заст. предсідника Американсько-Українського Клюбу у Френкфорді.

Народжений в Росоховатичах к. Підгаєць, Галичина, залишив в Краю дружину і доньку.

ПАНАХИДА — в понеділок 9-го листопада ц. р. о год. 8-ій веч. в пох. заведенні Насевичів, 109 East Tabor Rd.

ПОХОРОН — у вівторок, 10-го листопада 1964 р. о год. 9-ій ранку з пох. заведення до церкви св. Йосафата на Fox Chase.

В глибокому смутку повідомляють

ІВАН ЯРИМІВСЬКИЙ — кузин
і Односельчани

†

Дня 10-го жовтня 1964 року
відійшла ненадійно у Вічність

**св. п.
Магдалина з Небелюків
РАДОВА**

уроджена 1896 р. в Делятині на Гуцульщині.
Похоронена в місті Ridgewood, N.J.
Полишила в Америці дочку Ольгу і сина Володимира,
6 внуків і численну родину, а в Краю 4 сестри.

•

Замість квітів на її могилу пересилає 20 дол. на вдови і сироти в Европі — сусід, приятель з молодих літ і товариш по праці в читальні „Просвіти", в „Бесіді" і в аматорському гуртку в Делятині.

ВІЧНА їй ПАМ'ЯТЬ!
ЕВСТАХІЙ БЕХМЕТЮК, Ню Йорк

В пам'ять Незабутнього Друга з рогатинської гімназії
бл. п. ІВАНА ВЕРБЯНОГО
складаю $10.00 на цілі наукового Т-ва ім. Т. Шевченка.
о. Ст. ГОРОДЕЦЬКИЙ

•

На свіжу могилу
бл. п. А. МЕЛЬНИКА, сотника УСС
замість квітів, складаю $10.00 на Укр. Інвалідів УСС,
а для Родини опечаленої горем — глибоке співчуття.
о. Ст. ГОРОДЕЦЬКИЙ, четар УСС

Ділимося сумною вісткою з Членством ОДВУ і Українським Громадянством,
що 1-го листопада 1964 року відійшов у Вічність

полковник АНДРІЙ МЕЛЬНИК

кол. вояк-командир і шеф штабу Дієвої Армії УНР
та Голова Проводу Українських Націоналістів.

23-ий ВІДДІЛ ОДВУ в АЛЛЕНТАВНІ

ГОЛОВНА УПРАВА
УКРАЇНСЬКОГО ЗОЛОТОГО ХРЕСТА
в АМЕРИЦІ
з глибоким жалем прийняла вістку про смерть
Голови ПУН

**полковника
АНДРІЯ МЕЛЬНИКА**

та висловлює вдові Софії і Родині
жалобні співчуття.

ГОЛОВНА УПРАВА МУН в ЗДА
в глибокому смутку хилить свої голови
перед маєстатом смерти, що забрала у Вічність
взірцевого
Провідника Українського Визвольницького Руху

**полковника
АНДРІЯ МЕЛЬНИКА**

та висловлює співчуття Родині.

З НОВИХ ВИДАНЬ

І. Світ: Суд над українцями в Чіті

Лондон, 1964, стор. 38 вел. вісімки.

Автор — відомий читачам „Свободи". Як науковець — він підготовляє до друку майже закінчену історію українського життя в Азії, що обіймає три томи. А як журналіст, діяльний вже в молодому віці в Манджурії і на Далекому Сході, публікує щораз то нові статті і розвідки в газетах і журналах, присвячених особливо часам політичного і культурного відродження наших земляків на т. зв. Зеленому Клині або в Зеленій Україні в рр. 1917—1924 і дальших роках. В бібліографії його писань є теж чимало надрукованих в мовах московській, японській і англійській.

Брошура, якої наголовок поданий нами вище, це відбитка статті, поміщеної в лондонському журналі „Визвольний Шлях". Вона дає докладний образ арештів українських діячів в кінці 1923, і процесу, затіяного большевицькою владою в Чіті напочатку 1924 року. І. Світ дав огляд не тільки життя і подій серед українців на Далекому Сході в часі від революції 1917 р., але сягнув до переселювання українців у Сибір і на Далекий Схід, що дало заокруглений образ цілости та виповнює несповна половину брошури.

Займемось головною темою розвідки, арештами і процесом українських діячів.

Совєтська влада була проголошена на території Далекого Сходу актом 14-го листопада 1922. Перед цим ця територія політично розділювалась на дві частини: на Далеко Східню Республіку, що сягала від Забайкальщини до Приамурщини, і на Приморську Область, що сягала від Владивостоку до Уссурийщини. Перша — була буферною державою і сателітом Москви. В цьому буфері змагались дві сили: большевики і есери, чи пак селістери, яке було протибольшевицьке. Створений уряд мав тоді м. і. міністра національностей. Був це Карло Лукс, лотиш, який мав 4-ох заступників, що заступали свої національності: українця, тюрко - татарина, жида і представника малих сибірських народів. З українців був назначений віце - міністром П. Марчишин, добре нам відомий полонений б. австрійської армії, юрист, що відтак став головою Забайкальської Укр. Окр. Ради. „Українське життя почало розгортатися саме з моментом постання Д. Сх. Республіки" — твердить п. Світ.

Приморщина з Уссірийщиною швидко впала в руки реакції. У Владивостоці усунено при мовчазній згоді японців уряд Земської Управи й утворено „правий" уряд братів Меркулових. В цих двох областях, в Уссурийщині і Приморщині, ситуація українців значно погіршилась. Кількох членів Укр. Д. Сх. Секретаріяту арештовано і сам він не мав свободи ділання. Всякі зв'язки з Д. Сх. Республікою вважались зв'язками з большевиками.

На скликаній конференції у Вашингтоні в справі Дал. Сходу, вирішено, що всі союзні війська (фактично в той час уже тільки японські) мають з нього вийти. На цій конференції були заступлені Д. Сх. Республіка і Владивосток окремо, конкуруючи там зі собою.

Японці відступали, готуючись до покинення Сибіру, в слід за ними підходили большевики, які переймали теж адміністрацію. Розгорнула свою роботу ГПУ. Проголошено ліквідацію Д. Сх. Республіки і времіті присвдано Приморщину. Негайно наступили арешти, зокрема українських діячів. І. Світ подає, що в цілому Д. Сході найшлось під арештом 200 чоловіків (в іншому місці подано 120, мабуть помилково) і що більшість, хоч була незабаром звільнена, була згодом депортована. Під судом у Чіті найшлась з тих тільки 24 визначніших діячів на чолі з головою Укр. Д. Сх. Секретаріяту Ю. Глушком - Мовою і П. Горовим, головою коопер. централі „Чумак". Для них відбувся публічний процес, що „показав безглуздя совєтського „правосуддя", компромітацію і фальш московської пролетарської системи" — заявляє І. Світ. Арешти були проведені відразу в Влативостоці, Микольську, Уссурійську, Хабаровську.

Чітинська в'язниця була досить можлива і начальство та сторожа виявляли людську поведінку. В'язні влаштували свято Т. Шевченка, „літературні вечори і ... „показовий процес". З весною 1923 р. почали звільняти чимало цих в'язнів, позбавлюючи їх права виїзду поза місто. Залишилось в тюрмі тільки декілька чоловіків. Щойно, коли появилося в пресі, що до Чіти приїде для українців спеціяльна сесія Верховного суду з Москви, звільнених забрано знову до тюрми. Вручено їм акт оскарження, призначено адвокатів і повели до будинку суду.

Головою суду був Матвєєв, досить зрівноважений. Члени суду були робітники, а прокурором був Стриженський, мабуть поляк, гострий до підсудних. В моменті, коли обвинувачував їх у промові, впав він паралічу і вже до процесу не повернувся. Оборонці підсунули підсудним, щоб вони підписали листа, визнаючи власну вину (вони „помилялись") і щоб просили суд помилувати їх. Це було саме, коли в місцевій пресі появились листи, вимагаючи вищої кари для підсудних „за зраду батьківщини" і за співпрацю „з реакційною контрреволюцією". На це зловилась частина підсудних, а друга частина відмовилась. Преса видрукувала цю заяву, коментуючи її в той спосіб, що „банда зрадників, провокаторів, японських і сємйоновських вислужників, політичних шахраїв — визнала себе винуватою, коли фактами і документами приперли її до стіни ... але пролетарська влада не потребує помсти..."

Юрій Мова, заявив перед судом: коли суд знаходить якусь вину, то винуватий він один, як голова Далеко-Східнього Українського Секретаріяту. Подібну заяву склав В. Козак, а В. Кийович сказав: „Мене неможна обвинувачувати в тому, що я українець, як не можна обвинувачувати москвина в тому, що він москаль" ...

З кількости 24 в'язнів було засуджено 14 (в тому П. Горовий на смерть з заміною на 10 років тюрми), а решта була виправдана.

„Судовий процес у Чіті — пише І. Світ — має для нас велике моральне і політичне значення, бо він нотує важливість українського питання на Далекому Сході, подає — хоч і в перекручених совєтських джерелах, — про існування української ідеї та **прагнення українців Далекого Сходу створити свою державність і свою владу на Зеленій Україні**". Це був одинокий процес большевицької влади в Сибірі і залишився історичним документом вільного світу.

В брошурі поканий дослівний текст присуду. В дійсності був це процес українців за сепаратизм і самостійність, як це писав В. Кийович, один з оскаржених, в своїх спогадах. Але головною в'язням провиною було договорення з атам. Семйоновим провідних українських діячів допомагати при помочі зорганізованого українського населення засісти знову при владі цьому атаманові, об'єднавшись з козаками і бурятами. Він у заміну дав право українцям на культ. - національну територіяльну автономію та дав фонди на організацію.

Очевидно — це був мертвороджений договір приязні (на мою думку), але — якщо б такого факту не було б, то була б інша причина, яка б послужила большевикам поставити українських діячів перед суд і їх засудити.

Зібрання цих цікавих політичних фактів і опублікування їх, зокрема присуду в Чіті, становить цінний історичний матеріял, а разом з тим цікаву лектуру, яку ми доручаємо кожному, кого цікавить наша бувальщина в роках революції.

В. Несторович

Осінній Літературний Ярмарок в Ню Йорку

Ню Йорк. — У суботу 7-го листопада, в „Джуніор Гай Скул" на Евню „Бі" відбувся Осінній Літературний Ярмарок. Влаштований він був — як і раніше щороку з ініціятиви сл. п. Сергія Литвиненка, — Літературно - Мистецьким Клюбом під керівництвом п. Б. Рженецького. Програму цього ярмарку заповнив Ансамбль „Веселий Львів" у складі: п-і Ірина Лаврівська, Марія Лисяк та пп. Володимир Шашаровський, Юрій Лаврівський, Ярослав Пінот-Рудакевич, літературний керівник — Олег Лисяк, музичний супровід — проф. Ігор Соневицький. Програму вели Т. Лаврівська та режисер цього вечора В. Шашаровський. У дотепній гумористично-сатиричній програмі були скечі, сценки, дуети, пісні, гумор, сатира. Використано тексти Е. Козака, В. Нижанківського, Л. Полтави, О. Лисяка, В. Шашаровського, О. Селезінки та Лесі Лисак та музику й пісні таких авторів: Ярослава Барнича, Ірини Чумової, Юрія Лаврівського. Вечір справив на близько 400 присутніх приємне враження.

УСК переміг високо „Дойчунґарн" у міждивізійній зустрічі

УНС Ню Йорк виграв минулої неділі, 8-го листопада переконливим вислідом 4:0 мистецькі змагання з дружиною „Дойчунгарн", яка стояла на першому місці в показнику Північної Дивізії футбольної Ліґи „Східної Конференції". Цією перемогою закріпився УСК на першому місці Південної Дивізії з точками 14:4 і відношенням воріт 22:5. Ворота в цій зустрічі двох лідерів Дивізій здобули для УСК-у Сметтирст 2 і Ірфелт 2. В наступну неділю, в програмі міждивізійних ігор (по одній з кожною дружиною), відбуде УСК мистецькі змагання з дружиною „Чорноморської Січі" на грищі Айронбавнд у Ньюарку.

„Тризуб" з Філядельфії виїз із важкої зустрічі з одинадцятькою „Н. Й. Гота" тільки одну точку, закінчуючи гру нерішеним вислідом 1:1. Обидвоє воріт впало в першій півгрі: до „Тризуба" на 24-ій хвилині пізніше вирівняння із стрілу хвилині гри, а одну хвилину Вентляндa. В другій половині „Тризуб" переважав і мав багато стрілових нагод та добрих стрілів по воротах, але добрий воротар і оборона противника та мале і нерівне грище в Асторії перешкодили „Тризубові" здобути перемогу. „Тризуб" стоїть на другому місці в показнику Південної Дивізії з точками 11:7 і відношенням воріт 17:11.

„Чорноморська Січ" з Ньюарку в других змаганнях на грищі в Асторії була тільки першу половину противником для сильної дружини „Джуліяни". Січовики програли свої чергові мистецькі змагання Північної Дивізії вислідом 1:6 (0:2). В другій півгрі, через брак кондиції та вибуття з гри контуженого середнього помічника МекЛоского, дружина „Чорноморської Січі" зовсім заламалася і впродовж п'яти хвилин пропустила ще трос воріт. Одинокі ворота для „Січі" стрілив Гемілтон на 75-ій хвилині гри, після чого противник здобув ще шості ворота. „Чорноморська Січ" займає теперостанне (шосте) місце в показнику Північної Дивізії з точками 3:11 і воротами 10:22.

Інші висліди „Східної Конференції": „Гунгарія" — „Метрос" 3:1, „Н. Й. Інтер" — Грецько - Ам. СК 3:1, Н. Й. Амерікенс—„Б.В. Готче" 3:1.

15-РІЧЧЯ УСТ „ЛЕВИ" — ШИКАГО У ФІЛАТЕЛІЇ

Ювілейне філателістичне видання Т-ва „Леви" в Шикаго і так зв. „Олімпійський бльок".

Спортова тематика у поштових марках є правдоподібно найбільш поширеною серед філателістів світу. Зрозуміло, що кожна держава старається при кожній нагоді включити спортову тематику до своїх видань. Такі видання не вдоволяються одною маркою, є їх декілька, а то й кільканадцять і часто це є цілі бльоки.

1964 рік є „багатий" на спортові видання з огляду на Світову Олімпіяду. Ціни цьогорічних олімпійських марок не є низькі. За досьогочасні Олімпійські спортові філателістичні видання треба заплатити понад 500 долярів.

Цьогорічний Олімпійський рік є і 15-річним ювілеєм найстаршого на терені Шикага, американського українського спортового Т-ва „Леви". Хоч 15-річчя не довгий час, то все ж таки треба висловити признання тим ентузіястам спорту, що зорганізували укр.- американське спортове Т-во дружина якого копаного м'яча не мало причинилась до пропаганди української справи в нашому місті.

З ініціятиви проф. Івана Красника, одного з основників Т-ва „Леви" і кількакратнього його голови, Т-во „Леви" відзначило своє 15-річчя та Олімпійські Ігрища в Токіо, Японія, гарно й по мистецьки виконаними пам'ятковими філателістичними бльоками, за проектом арт. маляря Мирона Левицького. Проф. Іван Красник не тільки дав ініціятиву, але разом із великим приятелем „Левів", власником м'ясарських крамниць, п. Володимиром Шлапаком організували це видання.

Пам'яткові бльоки, дбайливо під оглядом друкарським виконані п. Любомиром Рихтицьким, є покищо першим й єдиним, що їх видало якенебудь українсько-американське чи канадійське спортове Товариство. За це належиться їм і Т-ву „Леви" признання.

Комплет складається з двох бльоків у 4-ох видах, з тими самими рисунками. На всіх бльоках є представлені: копаний м'яч, відбиванка, кругли і лещата. Перший бльок (зубкований і незубкований) є присвячений 15-річчю існування Т-ва, про що інформують написи, а другий (зубкований і не зубкований) присвячений Олімпійським ігрищам в Токіо.

Уважаємо, що всі прихильники спорту, а також і філателісти, повинні набути ті гарні та естетично виконані бльоки, пересилаючи 2 дол. (два дол.) проф. Іванові Красникові.

Замовлення проситься висилати на адресу: I. Krasnyk, 2201 W. Iowa St., Chicago 22, Ill., U.S.A.

„Соціялістична культура"...

„На горищі-піддашші Городищенського цукрозаводу робітники виявили модель першого пам'ятника Т. Г. Шевченкові на його могилі в Каневі. Відлитий з ініціятиви черкаських бідняків понад 40 років тому, він простояв на Тарасовій горі до 1939 року, коли його замінив нинішний манумент". „Радянська Культура" з 6 вересня повідомляє, що автор скульптури, знайдений випадково... на горищі — Каленик Терещенко живий, йому тепер 85 років.

ХТО ПОВАЛИВ ХРУЩОВА?

Закінчення зі стор. 2-ої

волено той наказ надрукувати.

Про те, що совєтські маршали зайняли гостро неґативну позицію проти атомового договору, свідчить і те, що „Красная Звезда" взагалі стримався від будь-яких коментарів з того приводу аж до 5-го серпня, тоді як „Правда" вмістила на ту тему три статті і цілий ряд коментарів.

На засіданні Верховного Совєту, де атомовий договір мав бути ратифікований, маршал Малиновський просидів увесь час мовчки. З інших маршалів виступив тоді, схвалюючи договір, тільки Будьонний, який свою військову кар'єру скінчив фактично 50 років тому.

Тож недавно, виголошену перед японськими журналістами, заяву Хрущова про те, що СССР має „нову, жахливу зброю" — заяву, від якої він сам на другий день змушений був відвелкатися — можна розглядати лише як фраґмент його боротьби з маршалами і політиками з ЦК. Після тої заяви в „Красной Звезді" появилися дві статті, маршалів Соколовського і Чередниченка, у яких сказано дослівно, що „наші погляди не сходяться з поглядами деяких товаришів", і що „читачі - військовики певно це завважують". Ці маршали ще раз підкреслюють ефективність конвенціональної зброї, передусім танків, навіть в атомовій війні, всупереч твердженням Хрущова, що атомова війна триватиме кілька години, щонайбільше кілька днів. Отже, не диво, що Хрущов у боротьбі з маршалами мусів був сягнути по цю свою „секретну зброю"...

Нові кремлівські правителі неохоче говорять про дійсні причини усунення Хрущова, щоб не розкривати слабких місць своєї системи, передусім у ділянці військовій. Однак, це не значить, що вони вже плянують загострення відносин із Заходом. Бодай тепер, коли становище в Кремлі ще не устабілізувалось.

В. С-ко

Українська хроніка

● **25 жовтня 1964 р. в Сиріпському Катедральному Православному Соборі в Сан Павльо**, в Бразилії, був висвячений на українського православного священика відомого тут громадянина і діяча Василя Петрука. Чину рукоположення довершив ВПР Владика Ігнатій (із Сирійської Православної Церкви в Бразилії).

● **Туристична фірма в Ню Йорку, „Афтон Турс"**, повідомила, що з 1965 року в СССР мають бути відкриті, себто дозволені, для відвідин закордонними туристами ще такі міста в Україні: Винниця, Тернопіль і Ужгород.

● **Концерт молодого піяніста і композитора в Торонто Зенона Лаврішина** відбувся у неділю 8 листопада. Молодий музика, диригент дівочого хору „Лісова пісня", закінчивши Торонтський університет, тепер виїздить на дальші студії музики до Парижу.

● **Ред. Володимир Душник** виголосив через Римське радіо привіт українському народові від Українського Конгресового Комітету Америки. Він, як редактор видань УККА, перебуває тепер на становищі акредитованого кореспондента на 3-ій Сесії Вселенського Собору у Ватикані.

● **15 листопада відбудеться благословення нового будинку інтернату на Факс Чейз у Філядельфії**, де житимуть студентки Менор Коледжу Сестер Василіянок. Церемонія благословення — о год. 3-ій дня.

ТАРЗАН, ч. 5336. Бетті турбується!

Адам старався обняти Бетті, коли були надворі. — Це була добра думка, солоденька, — він шептав.

— Припиніть дурниці, — стисло сказала дівчина. — Я дійсно думала, що хочу поговорити...

— Ви ж бачите, що тут є якісь... фальш... Щось в не в порядку з вами, що мене денервує!